

עבדות בתורה**קידושין י"ד ב-ט"ז**

מתני' - עבד עברי נקנה בכסף ובשטר, וקונה עצמו בשנים, וביובל, ובגרעון כסף. ויתירה עליו אמה העבריה שקונה את עצמה בסימניו. הנרצע, נקנה ברצעה, וקונה את עצמו ביובל, ובמיתת האדון.

דברים ט"ז:

"(יב) כי ימכר לך אחיד העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעית תשלחנו חפשי מעמך: (יח) לא יקשה בעינך בשלחך אותו חפשי מעמך כי משנה שכן שכיר עבדך שש שנים וברכך ה' אלהיך בכל אשר תעשה:"

ויקרא כ"ה (פרשת בהר)

א - וינדבר ה' אלמשה בהר סיני לאמר: דבר אלבני ישראל ואמרת אליהם

ב - כי תבאו אלהאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וּשְׁבַתָּהּ הָאֶרֶץ שִׁבַּת לָהּ:

...

י - וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דָּרוֹר בָּאֶרֶץ לְכָל־יֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הוּא וְהָיָה לָכֶם וּשְׁבַתָּם אִישׁ אֶל־אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשֻׁבוּ:

לט - וכי ימוך אחיד עמך ונמכר לו לאתעבד בו עבדת עבד:

מ - כשכיר כתושב יהיה עמך עד שנת היבל יעבד עמך:

מא - ויצא מעמך הוא ובניו עמו ושבו אלמשפחתו ואלאחוזת אבתיו ושוב:

מב - כיעבדי הם אשרהוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד:

מג - לא תרדה בו בפרך ויראת מאלהיך:

מה - ובאחיהם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך: {ס}

נה - כילי בני ישראל עבדים עבדי הם אשרהוצאתי אותם מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם:

שמות כ"א (פרשת משפטים)

ב' - כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם:

רב שמשון רפאל הירש, גרמניה מאה 19:

הנה באה התורה לתת לעם את החוק האזרחי והפלילי ולנסח את הכללים וההוראות של הצדק ושל האנושיות, שעל פיהם יוסדרו יחסי אדם לחבירו במסגרת המדינה.

הרב צבי יהודה הכהן קוק בשיחותיו לספר שמות (פרשת משפטים עמ' 232):

לפני כל סידור מהלכי החיים בחברה, הדבר הראשון הוא הטיפול בענין העבדות. קודם כל יש להיות אדם, אדם שלם ונורמלי, ולא עבד משועבד לדבר חיצוני... התעכבות הופעת החירות היא התעכבות הופעת המהות היהודית, חירותה של תורה, שהיא החירות האמיתית. "אזן ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי כי לי בני ישראל עבדים" ולא עבדים לעבדים", "אשר הוצאתיך

מארץ מצרים מבית עבדים" - אם חירות זו מתעכבת אז יש צורך בטיפול, ורק אחר כך אפשר לגשת לסידור כל עניני החיים.

רמב"ם, משנה תורה, הלכות עבדים

א' - (שמות כא ב) "עבד עברי" האמור בתורה זה

ישראל שיקרו אותו בית דין על כרחו

או המוכר עצמו לרצונו.

פיצד. גנב ואין לו לשלם את הקרן בית דין מוכרין אותו כמו שאמרנו בהלכות גנבה.

ואין לה איש בישראל שמוכרין אותו בית דין אלא הגנב בלבד.

ועל זה שמכרוהו בית דין הוא אומר (שמות כא ב) "כי תקנה עבד עברי". ועליו הוא אומר במשנה תורה (דברים טו יב) "כי ימכר לך אחיד העברי".

מוכר עצמו פיצד. זה ישראל שהעני ביותר נתנה לו תורה רשות למכור את עצמו שגאמר (ויקרא כה לט) "כי ימוך אחיד עמך ונמכר לך..."

ואין אדם רשאי למכור את עצמו עד שלא ישאר לו כלום ואפלו כסות לא תשאר לו ואחר כך ימכר את עצמו:

ב - כבר בארנו שאין האשה נמכרת בגנבתה וכן אינה מוכרת את עצמה ואינה קונה לא עבד עברי ולא עבד כנעני מפני החשד.

ג - עבד עברי שמכרוהו בית דין אין מוכרין אותו אלא לישראל או לגר צדק. וכן המוכר עצמו אינו רשאי למכור עצמו לעפויים ואפלו לגר תושב.

ה - אחד המוכר את עצמו או שמכרוהו בית דין אינו נמכר בפרהסיא על אבן המסח ולא בסמטא כדרך שהעבדים נמכרין שגאמר (ויקרא כה מב) "לא ימכרו ממכרת עבד" אינו נמכר אלא בצנעה ודרך כבוד:

ו - כל עבד עברי אסור לעבד בו בפרך...

ז - כל עבד עברי אסור לישראל שקנהו להעבדו בדברים בזים שהם מיחדים לעשות העבדים כגון שיוליד אחריו כליו לבית המרחץ או יחלץ לו מנעליו שגאמר (ויקרא כה לט) "לא תעבד בו עבדת עבד". אינו נוהג בו אלא כשכיר שגאמר (ויקרא כה מ) "כשכיר כתושב יהיה עמך".

ט - כל עבד עברי או אמה העבריה חייב האדון להשוותן לו במאכל ובמשקה בכסות ובמדור שגאמר (דברים טו טז) "כי טוב לו עמך"

י - אין אמה העבריה נוהגת ולא עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג. בין עבד עברי שמוכר עצמו בין זה שמכרוהו בית דין. וכבר בארנו מתי בטלו היובלות:

קידושין בדף כ' ע"א: "מכאן אמרו: כל הקונה עבד עברי - כקונה אדון לעצמו."

הרב נחום אליעזר רבינוביץ

"תפקידן של מצוות" (בספר דרכה של תורה - פרקים במחשבת ההלכה ובאקטואליה עמ' 11)

מערכת התורה והמצווה היא כפולה. מצד אחד, הקניית דעות והשרשת ערכים נצחיים, הנחיה לעבודת ה' בדרגה הגבוהה ביותר, ועיצוב חברה הראויה להיות מרכבה לשכינה.

ומאידך - חקיקה וציוויים להתמודד עם כוחות הרע וההרס המתפרצים בנפשו של היחיד וברוחו של העם, ולהבטיח קיום תנאים הכרחיים להתפתחות רוחנית **ברמה האפשרית במציאות הקיימת בכל דור ודור, לפי הנסיבות החברתיות הכלכליות והתרבותיות השוררות באותו זמן ובאותו מקום.**

...

"לפיכך נברא אדם יחידי בעולם... מפני שלום הבריות, שלא יאמר אדם לחבירו 'אבא גדול מאביך'". כך, מבראשית, לימדתנו התורה שמעמדן של כל בני האדם שווה באמת... אלא שקלקלו את מעשיהם ושעבדו איש בחבירו, והפרידו בבני האדם בין עבדים למושלים בס. ברם הבדלי מעמד כאלה אינם מהותיים ואין להם אחיזה במציאות האמתית, כי לפני הבורא כולם כאחד שווים. רק חורש אוון יעלים עין מן העובדה שכל בני אנוש כולם שותפים בצורת האדם, רק עושה עוול יחרוץ משפטו של העבד לידון כתת-אדם... ואף על פי כן הלא התורה מכירה במוסד העבדות!

...

בעולם העתיק כמעט שלא הייתה אפשרות לקיים משק תקין בלי כוח אדם רב... מן העבדים. גם הוגי דעות דגולים בין העמים לא העלו על דעתם שתיתכן חברה מצליחה בלי עבודה רבה. מבחינה כלכלית - בלתי אפשרי היה הדבר.

...

ברבות הימים רבתה הדעת גם בעולם כולו. תגליות חדשות במדע ובטכנולוגיה יצרו מקורות חדשים לאנרגיה, העולים בהרבה על כוח אדם, ונתאפשרה רווחה גדולה. והביאה ההשגחה העליונה לידי ביטול העבדות כמעט בכל המדינות. ברוך המקום אשר הקרין מאור תורתו ולימד תועים בינה להכיר את גדולתו של הקב"ה הטבועה בכל בן אדם. ביטול העבדות אינו אלא מימוש חלקי של האידיאל הנשגב שלימדתנו תורה, וכל מי שיודע פרק בדברי ימי העולם המערבי, ברור לו... כי אחד הגורמים המכריעים בתהליך זה היה התפשטות ידיעת התורה, וכל זה הוא "לתקן העולם כולו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר (צפניה ג, ט) 'כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד'".

עבדות בתורה – Slavery in the Torah

קידושין יד

MISHNA: A Hebrew slave can be acquired by his master through money or through a document, and he can acquire himself, i.e., he is emancipated, through years, i.e., when he completes his six years of labor, or through the advent of the Jubilee Year, or through the deduction of money. The slave can redeem himself during the six years by paying for his remaining years of slavery.

שמות כ"א (פרשת משפטים)

ב' - כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבִשְׁבַע בָּלַעַת יֵצֵא לְחֶפְשִׁי חָנָם :

When you acquire a Hebrew slave, that person shall serve six years—and shall go free in the seventh year, without payment.

ויקרא כה – פרשת בהר

וְדַבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ שְׁבַת ה' :

Speak to the Israelite people and say to them: When you enter the land that I assign to you, the land shall observe a sabbath of יהוה.

וְכִי־יָמִוּ אֶחָיֶךָ עִמָּךְ וְנִמְכַּרְלָךְ לֹא־תַעֲבֹד בּוֹ עֲבֹדַת עֶבֶד :

If your kin under you continue in straits and must be given over to you, do not subject them to the treatment of a slave.

כְּשֹׁכֵר כְּתוּשָׁב יִהְיֶה עִמָּךְ עַד־שָׁנַת הַיָּבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ :

Remaining with you as a hired or bound laborer, they shall serve with you only until the jubilee year.

וַיֵּצֵא מֵעִמָּךְ הוּא וּבָנָיו עִמּוֹ וְשָׁב אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל־אֲחֻזַּת אֲבוֹתָיו יָשׁוּב :

Then they, along with any children, shall be free of your authority; they —shall go back to their family and return to the ancestral holding.

כִּי־עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִמְכְּרוּ מִמֶּכֶרֶת עֶבֶד :

For they are My servants, whom I freed from the land of Egypt; they may —not give themselves over into servitude.

לֹא־תִרְדֶּה בּוֹ בְּכַף־יָד וְיִרְאֶתָּה מֵאֵל־יְהוָה :

You shall not rule over them ruthlessly; you shall fear your God.

כִּי־לִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים הֵם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם :

For it is to Me that the Israelites are servants: they are My servants, whom I freed from the land of Egypt—I, your God יהוה.

רמב"ם, משנה תורה, הלכות עבדים

The term "Hebrew servant" used by the Torah refers to a Jew whom the court sells by compulsion, or a person who sells himself willingly.

We have already explained that a woman is never sold because of a theft. Similarly, she may not sell herself as a servant, nor may she purchase a Hebrew servant or a Canaanite slave, because of the suspicion of immoral behavior.

A Hebrew servant who is sold by the court is sold only to a native-born Israelite or to a convert to Judaism.

Neither a person who sells himself, nor one who is sold by the court, should be sold in public on an auction block, nor in an alley, as slaves are sold, as Leviticus 25: 42 states: "He shall not be sold as a slave is sold." Instead, he should be sold in a private and honorable manner.

It is forbidden to make any Hebrew servant perform excruciating labor.

Whenever a Jew purchases a Hebrew servant, he may not make him perform debasing tasks that are relegated only for servants - e.g., to have him carry his clothes to the bathhouse or remove his shoes - as Leviticus 25: 39 states: "Do not have him perform servile tasks." Instead, one should treat him as a hired laborer,

A master is obligated to treat any Hebrew servant or maid servant as his equal with regard to food, drink, clothing and living quarters

The institution of a Hebrew maid-servant and that of a Hebrew servant is not practiced except in the time when the Jubilee year is observed.

קידושין כ"א

From here the Sages stated: Anyone who acquires a Hebrew slave is considered like one who acquires a master for himself, because he must be careful that the slave's living conditions are equal to his own.

הרב נחום רבינוביץ, על בסיס דברי הרמב"ם

In the course of time, knowledge grew throughout the world. New discoveries in science and technology have created new sources of energy, far exceeding manpower, and great welfare became possible. And the Supreme Providence brought about the abolition of slavery in almost all nations. Blessed is G-d that radiated the light of Torah and taught those

who were lost, to recognize the greatness of God inherent in every human being. The abolition of slavery is only a partial realization of the sublime ideal that the Torah taught us, and anyone who knows a chapter in the annals of the Western world, it is clear to him that one of the decisive factor in this process was the spread of knowledge of the Torah, and all of this is to "rectify the whole world to worship God together. As it is written in Tsefanya 3 9 :

כִּי־אֶזְכֹּר אֶת־פִּיךָ אֱלֹהִים שְׁפָה בְרוּרָה לְקֹרֵא כָּל־בָּשָׂר ה' לְעַבְדּוֹ שֶׁכֶּם אֶחָד:

For then I will make the peoples pure of speech,
So that they all invoke GOD by name
And render service with one accord.